

ПАМ'ЯТІ ВІДОМОГО ФОЛЬКЛОРИСТА-СЛАВІСТА ВІКТОРІЇ ЮЗВЕНКО

(11.08.1924–06.08.2015)

6 серпня 2015 року пішла з життя Вікторія Арсенівна Юзвенко, що стало втратою для сучасної славістичної фольклористики. До останніх днів вона цікавилася діяльністю Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України (далі – ІМФЕ ім. М. Т. Рильського), новими дослідженнями відділу зарубіжної фольклористики.

Постать В. Юзвенко залишається знаковою для історії славістичної фольклористики в Україні, її становлення та розвитку. З 1969 року вона протягом майже двох десятиліть очолювала відділ слов'янської фольклористики ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України, тривалий час працювала провідним науковим співробітником відділу мистецтва та народної творчості зарубіжних країн (з 2015 р. – відділ зарубіжної фольклористики). В. Юзвенко почала свій науковий шлях в аспірантурі відділу фольклористики, де з ініціативи тогочасного директора Інституту академіка М. Рильського було створено групу славістики. Показово, що М. Рильський, який був науковим керівником її дисертаційної роботи «Український фольклор у польській фольклористиці ХІХ ст.», став для дослідниці справжнім

учителем і наставником. Після успішного захисту кандидатської дисертації В. Юзвенко багато років працювала разом з ним як вчений секретар Інституту. Досвід, який вона отримала під час роботи з академіком М. Рильським, став основою для всього її майбутнього життя. Вікторія Арсенівна завжди була найбажанішим і почесним гостем усіх урочистостей, що відбувалися в Літературно-меморіальному музеї М. Т. Рильського в Голосієво. Усіляко сприяла його розвитку та намагалася знайти фінансову підтримку для ремонту й оновлення будівлі, де їй пощастило бувати ще за часів проживання там М. Рильського. В. Юзвенко завжди згадувала ім'я поета-академіка у своїх цікавих і дотепних спогадах про різні періоди життя ІМФЕ НАНУ. Вона надзвичайно цінувала свій відділ та Інститут загалом, принагідно нагадуючи молоді про таку необхідність, також опікувалася уречевлюванням його історії. Незабутніми залишаються її розповіді про корифеїв Інституту – К. Гуслистого, П. Попова, В. Бобкову, Г. Сухобрус, О. Дея, М. П. Гайдая, М. М. Гайдая, В. Скрипку та ін. Не менш яскравими були її спогади про зарубіжних учених – Ю. Кшижановського, К. Кабашнікова, М. Кравцова, В. Гусева, Б. Путілова, В. Гацака, П. Динекова, Т. Живкова та низку інших, з якими дослідницю єднала тісна наукова співпраця.

Для В. Юзвенко авторитет ІМФЕ ім. М. Т. Рильського як в Україні, так і у світі був надзвичайно важливою справою. Оскільки Вікторія Арсенівна, представляючи українську славістичну науку на ряді міжнародних форумів у різних країнах ще за часів СРСР, популяризувала передусім рідну Україну та Київ, намагаючись привернути увагу до досліджень українських фольклористів, етнологів, мистецтвознавців.

Адже вона була учасником низки міжнародних з'їздів славістів, міжнародних конгресів SIEF, як вчений секретар Українського комітету славістів (далі – УКС) постійно брала

участь у засіданнях Міжнародного комітету славістів, що відбувалися в різних країнах у перервах між конгресами.

Особливе місце в науково-організаційній діяльності В. Юзвенко посідає ІХ Міжнародний з'їзд славістів, що відбувся 1983 року в Києві. Вона була душею та ініціатором підготовки з'їзду, тоді УКС очолював академік П. Тронько. Цей захід залишився до сьогодні у споминах багатьох зарубіжних учених, старше покоління яких на черговому з'їзді завжди згадує, що Київський форум був найкращим. Сьогодні важко уявити, щоб науковій спільноті для проведення з'їзду славістів надали Палац «Україна» в Києві, усі засоби масової інформації щодня сповіщали громадськість про найцікавіші доповіді та найважливіші події. Проте співробітники відділу зарубіжної фольклористики іноді згадують, як напередодні відкриття вони до ранку в Київському національному університеті готували інформаційні матеріали, щоб зарубіжні учасники відчули і побачили Україну справді гідним партнером.

В. Юзвенко вважала, що потрібно привертати увагу зарубіжної спільноти до української науки та України як держави, що міжнародні наукові конференції мають найчастіше відбуватися в Києві, й центром їх організації має бути ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України, де найкращі наукові сили та перспективи для встановлення міжнародних зв'язків. Помітною подією для НАН України стала Міжнародна наукова конференція «Фольклор та сучасний світ» (Київ, 1990 р.), що відбулася в роки, коли Україна вже була напередодні своєї незалежності. Цей важливий міжнародний форум, організований ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАНУ, отримав підтримку ЮНЕСКО, як і Міжнародна нарада експертів з народної культури ЮНЕСКО в Ужгороді (1992). Вікторія Арсенівна сприяла організації в Києві 35-ї Міжнародної баладної конференції SIEF (Київ, 2005 р.), щиро раділа спілкуванню з колегами з Великобританії, Німеччини, США, Австралії, Болгарії. Вона

вважала, що наукове співробітництво треба розширювати на всі країни Європи та світу. Дослідниця часто згадувала свої поїздки в Болгарію, Хорватію, Італію, Іспанію, Данію, Швейцарію, де вона представляла Україну на різних наукових форумах.

Однак пріоритетом для В. Юзвенко завжди залишалася співпраця ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАНУ з науковими установами Польщі, зокрема з Інститутом літературних досліджень ПАН, Інститутом мистецтвознавства ПАН, з Польським Народознавчим Товариством, Інститутом імені Оскара Кольберга. Як дослідник польського фольклору та українсько-польських фольклористичних відносин вона повсякчас виступала з доповідями на конференціях у Польщі, була автором численних публікацій у польських наукових часописах.

Епістолярна спадщина Вікторії Арсенівни, особливо листування з польськими фольклористами та етнологами, була опублікована частково, отже, заслугоує на вивчення й окреме наукове видання. Оскільки дослідниця підтримувала контакти з такими видатними польськими вченими, як Юзеф Гаєк, Юзеф Буршта, Юліан Кшижановський, Гелена Капелусь, Чеслав Гернас, Дорота Сімонідес та ін.

Свій багатющий досвід В. Юзвенко як автор і редактор низки книжок передала своїм учням – Л. Вахніній, Л. Мушкетик, В. Головатюк, В. Шабліовському, які захистили під її керівництвом дисертаційні роботи з фольклористики. Вони продовжують утілювати в життя настанови та погляди, інспіровані дослідницею як засновником фольклористичної школи, зокрема напрямів з вивчення фольклору національних меншин в Україні, міжфольклорних взаємин, історії славистичної фольклористики та сучасного фольклору, слов'яно-неслов'янських зв'язків, дослідження народних казок тощо.

В. Юзвенко постійно піклувалася видавничими справами ІМФЕ ім. М. Т. Рильського. Протягом багатьох років вона була заступником головного редактора та членом редколегії щорічників «Слов'янське літературознавство і фольклористика», «Слов'янський світ», журналу «Народна творчість та етнографія».

Саме щорічник «Слов'янський світ», особливо в останні роки, став для В. Юзвенко творчою насагою та імпульсом для нових роздумів і публікацій. Її пропозиції, зокрема про необхідність висвітлювати на його сторінках сучасні проблеми славістичної фольклористики, утілилися в життя, а редакційній колегії сьогодні часом не вистачає її досвіду, незалежного погляду та розуміння.